

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

TRST - 9. oktobra 1981
Leto XXXIII. - Štev. 18
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Soglasje po poglobljeni in odkriti razpravi

CK KPI ZA MIR IN RAZOROŽITEV

Nujnost samostojne evropske pobude ter strnjjenosti vseh miroljubnih sil
Sporno vprašanje odgovornosti ZDA in SZ

Kaj je torej poudaril v svojem poročilu tovariš Ledda? Predvsem ugotovitev, da se svetovni položaj naglo slabša zato, ker se slabšajo ekonomski odnosi, razkorak med revni in bogati mi ali, kot nekateri to imenujejo, med «svetovnim severom in jugom». Ne bi bili marksisti, če bi ne iskali vzrokov za nastali položaj v ekonomskih odnosih in položaju milijonov ljudi našega planeta ali če bi pripisovali spremembe zgolj kapricam tega ali onega državnika.

Ustavljene ekonomski odnosi v svetu so namreč v kričečem protislovju z nujnostjo premostitve sedanjega mednarodnega gospodarskega reda, v katerem prihajajo vse bolj do izraza težnje narodov, ki si želijo popolne neodvisnosti. V tem skrotovičenem svetu križajočih se interesov pa odigravajo pomembno vlogo velesile, za katere je značilen ogromni vojaški potencial.

Ta potencial so si države ustvarile in ga še širijo tudi tako, da namenjajo čedalje večji delež narodnega dohodka oboroževanju. S tem pa gre velik del bogastva v vojne namene, pri tem pa trpi človeštvo, ki še nima dovolj hrane zase in za svoje potomce. Problemi razvoja so torej v veliki meri odvisni od tega, kakšna jamstva varnosti in novih gospodarskih odnosov bodo dana vsem narodom planeta.

V tem okviru se odpira vprašanje rastočih napetosti, ki soupadajo z osnovnimi gospodarskimi interesi odnosa med «severom» in «jugom». Pomislimo na krizno žarišče v perzijskem zalivu in na Bližnjem vzhodu, ki je tesno prepleteno s celotno energetsko krizo, ali na krizna žarišča srednje in latinske Amerike, ki predstavljata «proletariat» velike in bogate severne sosesde, ZDA.

Ledda je tu omenil tudi odgovornosti Sovjetske zveze. Tisk se je seveda takoj polastil te «poslastice» in se začel vpraševati, v kolikšni meri je KPI «razklana» med pristaše in nasprotnike SZ. Mi odločno zavračamo tako tolmačenje, pripominjamo pa, da je KPI že več let kritično ocenjevala posamezne poteze Sovjetske zveze in pri tem izhajala iz načelnih stališč, ki jih nikakor ne sme-

mo ali moremo prilagajati trenutnim čustvom ali taktičnim interesom.

CK KPI je naprimer ugotovil, da SZ ni izkoristila priložnosti konca vietnamske vojne, da bi zagotovila svetu obdobje mirnega sožitja in sprotnega reševanja kriznih žarišč. Nasprotno, pri tem je marsikdaj dajala prednost svojim taktičnim prednostim in posegala prej z vojaškimi, kot pa z diplomatskimi ali političnimi sredstvi. Med vsemi je najbrž najbolj kričeč primer Afganistana, kjer sovjetski vojaški poseg ni obrodil nikakršnih političnih sadov, je pa dodal svetu novo krizno žarišče.

V tem okviru so ZDA postopoma premoščale «šok» konca vietnamske vojne, v ameriški vojaško-industrijskih krogih pa se je uveljavljalo prepričanje, da mora Washington postati spet «žanadar sveta». To stališče je končno zmagalo z izvolitvijo predsednika Reagana. Nekateri so se pri tem vprašali, v kolikšni meri je zadržanje SZ pripomoglo k uveljavljanju teh stališč v ZDA.

O Reaganovi politiki res ni vredno veliko razpravljati, saj je na dlani. Mnogi so jo opredelili za pustolovsko in imperiastično. Gotovo pa je, da se je v tem obdobju pričela nova tekma v oboroževanju. ZDA niso namreč pristale na obstoječe ravnotežje sil, vztrajale so pri stališču, da se mora obnoviti «prednost» ZDA v svetu. Objektivno je to dalo duška novi tekmi v oboroževanju na vseh področjih in najnovejšim ameriškim sklepom, ki zadevajo nameščanje jedrskih raket na evropski celini in izdelovanje nevtronske bombe.

In res, kaj pa Evropa? Zdi se, da ji je v tem položaju usojeno postati zgolj «bojno polje», torej «požgana celina». Kaj pravimo mi na to?

KPI se zavzema za največjo možno enotnost vseh miroljubnih sil, ki prihajajo do izraza na evropski celini. Predvsem zato, ker smo tudi v preteklosti ugotovili, kolikšen vpliv ima gibanje množic za mir. Moti se, kdor misli, da so «nepotrebnih sprehodi po ulicah» le gola propaganda. Predsedniki republik so se marsikdaj uklonili volji milijonov miroljubnih demonstrantov, kot dokazuje prav konec vietnamske vojne.

Evropa mora zavzeti samostojno stališče (kot poudarjata predvsem Brandt in Mitterrand), odigrati mora pomembno aktivno vlogo posredovalca in sogovornika velesil. Ne glede na blokovska zaveznitva je namreč velikega pomena, da se prav na evropskih tleh razvije gibanje za mir in sodelovanje. Končno je Evropa sama najdelikatnejši predel Zemlje, o čemer pričča tudi dejstvo, da se na evropskih tleh odigrava tekma v oboroževanju. In ni samo to. Evropa meji na Sredozemlje, na Bližnji Vzhod, je le lučaj stran od perzijskega zaliva. Skratka, tako ali drugače se na njeni koži odražajo svetovni konflikti...

Zato KPI ostro graja zadržanje italijanskih vladnih sil, ki so na vrat na nos pristale na Reaganovo politiko in se odpovedale vsakršni samostojni pobudi na zunanje-političnem področju. Kako rahlo je ravnotežje sveta (za katerega samo Craxi trdi, da ni v nevarnosti) dokazuje zaskrbljenost, ki jo je vzbudil umor egiptovskega predsednika Sadata. Evropa je tudi tokrat občutila, kako nežna in rahla so ravnotežja na Sredozemlju in kako blizu smo morebitnim konfliktom. V teh pogojih je torej potrebna nova, samostojna pobuda, kakršne pa ni zmožna vlada, ki postavlja na Siciliji jedrske rakete in s tem spravljva v zadrego celo druge evropske zaveznice.

Zunanji minister Colombo se je v zbornici hvalil, da je tudi Italija pripomogla k pozitivni rešitvi problema začetka pogajanj med velesilama. Prepričani smo, da je celo navna italijanska javnost tokrat ugotovila, da je trditev iz trte izvita, saj je vsem znano, kakšno posredovalno akcijo so v teh mescih sprožili predvsem zahodnonemških socialdemokratski politiki. Pri tem lahko kvečjemu pripomnimo še to, da je tudi stališče KPI nekaj pripomoglo, če je res, da je sovjetski predsednik Brežnjev po letu dni vendar osvojil stališče, da bi SZ utegnila umakniti svoje jedrske izstrelke SS 20, če bo zahodna Evropa preklicala sklep o namestitvi jedrskih raket «Pershing» in «Cruise».

Boj za mir je danes prva in glavna dolžnost vseh ljudi dobre volje, demok-

ratov in tistih, ki jim je pri srcu napredek človeštva.

To je osnovna ugotovitev zasedanja CK KPI, ki se je zaključilo te dni v Rimu. Centralni komite je soglasno potrdil dokument s pozivom KPI vsem demokratičnim silam na svetu za trajen mir in učinkovito razorožitev. Odobreno je bilo tudi uvodno poročilo, ki ga je podal tovariš Romano Ledda. Razprava na seji centralnega komiteja je bila odkrita in živahna, saj je odražala zapletenost položaja, kakor tudi razumljivo raznolikost stališč, glede pač na zorni kot, s katerega so komunisti gledali na tako zapleteno vprašanje.

Vsi smo za mir, to je jasno, vendar bi storili veliko napako, če bi se ustavili le ob takem moralističnem pozivu, ne bi

pa poglobili razlogov, zaradi katerih je mir v svetu ogrožen.

Tu pa so se porodila težka in zapletena vprašanja. Kdo je kriv, če se v svetu ni uveljavila politika miroljubnega sožitja in sodelovanja? Čigave so odgovornosti za tekmo v oboroževanju? Kaj morajo storiti komunisti v Italiji, da se zaščitijo interesi miru in mednarodne varnosti?

Odgovori na tako zastavljena vprašanja niso plod sentimentalnega opredeljevanja, niti belo črne tehnike prikazovanja mednarodne stvarnosti, kjer je vse dobro na eni strani, vse slabo pa na drugi. To razume vsakdo, čeprav ni vedno težko označiti vse odtenke in izmeriti stopnje odgovornosti. Zgrešeno bi namreč bilo trditi, da so »za nastali

položaj krivi vsi, prav vsi«. Enako bi bilo zgrešeno in preenostavno trditi, da je za vse kriv Reagan (ali Brežnjev). Taki, zgolj propagandistični tehniki, zapadajo predvsem druge italijanske politične stranke, ki jim ni toliko mar za usodo miru, kot pa za lastne volilne in oblastniške interese, te pa povezujejo na odmevnost, ki bi jih njihova stališča lahko imela pri tem ali onem blokovskem pokrovitelju.

Tovariše seveda vabimo, da si preštudirajo poročilo Romana Ledde in zapisnike z razprav na seji CK KPI, ki jih je objavila «Unità». Zgrešeno bi namreč bilo tudi, če bi se komunisti opredeljevali do te razprave samo na osnovi površnih in prikrojjenih časopisnih poročil.

Koristna pobuda tržaške federacije KPI

Spoznavajmo našo preteklost

Pričevanje dveh udeleženk in zaključni dokument

Tržaška federacija KPI je priredila od 8. do 18. avgusta 1981 seminar o zgodovini komunistične partije v Trstu od leta 1921 do leta 1978. Študijski dnevi so se odvijali v Politični šoli KPI «Emilio Sereni» v Cascini. Seminarja se je udeležilo 26 tovarišev in 9 tovarišic s srednjo starostjo 35 let. Iz statistike, ki smo jo izvedli v šoli izhajajo, da so bili seminaristi, ki so se odločili za politično izpopolnjevanje v Cascini delavci (15), uradniki (5), šolniki (6), študenti (4), partijski funkcionari (4) in odvisni delavci (1). Od teh je bilo 25 italijanske in 10 slovenske narodnosti. 8 tovarišev je vpisanih v tovarniških sekcijah, 27 v teritorialnih (16 v mestnih, 11 v vaških sekcijah). 10 seminaristov je izvoljenih v javnih upravah in 6 je aktivnih v vodilnih odborih masovnih organizacij. 17 udeležencev je prvič sledilo partijskemu tečaju.

60 let zgodovine KPI v Trstu smo razčlenili in obravnavali v 6 lekcijah:

1. predsednik deželne sveta tov. Mario Colli je preučil problematiko narodnostnega vprašanja v Trstu in v naši deželi in podal uvodno poročilo

2. o kočljivih vprašanjih fašizma, ilegalne dejavnosti ter o vlogi in delu partije v obdobju 1921-1940 je govoril član federalnega komiteja Pietro Panizon

3. tov. Paolo Sema, član federalnega komiteja, je podrobneje analiziral petletje 1940-1945

4. poveljno obdobje do leta 1957 je osvetlil tajnik tržaške federacije KPI tov. Claudio Tonel s posebnim poudarkom na vzroke in posledice resolucije Informbira leta 1948 in na kompleksno vprašanje ureditve meje med Italijo in SFR Jugoslavijo

5. član tržaškega tajništva KPI tov. Fausto Monfalcon se je poglobil v temo Istra: osvobodilna vojna - 1954

6. sorazmerno aktualno problematiko partije od leta 1957 do leta 1978 je podal tov. Stojan Spetič, član tajništva.

Udeleženci seminarja smo imeli na razpolago bibliografijo, knjige in razne dokumente, ki so omogočali sprotno osveščanje o obravnavanih problemih in s tem obogatili diskusijo. Ta je sledila jutranjemu uvodnemu poročilu in se nadaljevala v popoldanskih urah.

Že prvi dan smo zaslutili koliko zanimanja vlada med nami za izbrane teme in takoj smo občutili potrebo po iskreni izpovedi dvomov, mnenj, kritik in predlogov. Za ponazoritev uspešnosti diskusije je dovolj navesti število posegov, ki je nihalo dnevno okoli 30. V razpravi so se kočljiva zgodovinska dejstva prepletala z analizo ekonomskih vprašanj, družbenih sprememb, v ugotavljanju kulturnega dogajanja. Vedno je bila prisotna analiza odnosov med slovensko in italijansko skupnostjo v raznih zgodovinskih trenutkih in ugotavljanje kako so razne politične izbire pospeševale ali zavirale razvoj demokratičnega, konstruktivnega sožitja. Zapletenost nekaterih vprašanj nas je spodbujala k poglobljanju snovi in k seznanjanju z različnimi zgodovinskimi interpretacijami. Tudi v povzetkih so predavatelji upoštevali različna stališča, kar je preprečilo togo in enostransko pojmovanje zgodovine naše partije.

Najno pozitivno mnenje o seminarju temelji na prepričanju, da je bila ta izkušnja uspešen poskus tržaške federacije, ki skuša z raznimi pobudami preučiti pravilnost svojih preteklih političnih izbir. Nedvomno je ta seminar razjasnil udeležencem marsikatero senčno plat naše zgodovine in s tem pomagal premostiti nekatere predsodke, ki izhajajo iz nepoznavanja ali iz

napačne interpretacije zgodovinskih dogodkov. Zato smo se seminaristi obvezali, da posredujemo pridobljena spoznanja svojim sekcijam, ki naj bi še nadalje temo poglobljeno spoznanja svojim sekcijam, ki naj bi še nadalje temo poglobljale in o tem osveščale svoje člane. Smatramo, da je usposabljanje komunistov za kritičen pristop k lastni preteklosti potrebno, v kolikor vpliva in pogojuje tudi sedanje politične izbire.

Zato lahko strneva smoter seminarja v sledeči stavek: oblikovanje novih kadrov, ki dialektično operirajo z idejno-političnimi instrumenti, ki izhajajo iz razumevanja in prilaščanja 60 letne partijske teorije in prakse.

sonja in norina

Po končanem seminarju so udeleženci sestavili dokument:

Namen seminarja je bil predvsem pregledati temeljne zgodovinske trenutke KP v Trstu in sestaviti sistematično analizo — ki so jo končno sestavili komunisti in ne drugi, kot doslej — tistih dogodkov, ki predstavljajo dragocen zgodovinski zaklad; poleg tega pa tudi analizo, ki bo pripomogla k boljšemu razumevanju sedanosti, zavzetosti tržaških komunistov in bodočnosti našega mesta, s pomočjo podrobnega pregleda tudi najbolj zapletenih in dramatičnih trenutkov tržaške KP.

Ker smo prepričani, da moramo vzroke posebnosti Trsta in sestave tržaškega prebivalstva iskati v bolj oddaljeni in bližnji preteklosti, smatramo, da naše delo ne bo koristilo samo partiji kot bodoče poslanstvo in obogatitev,

(Nadaljevanje na 4. strani)

TREBENSKA PROSLAVA V SLIKAH

(Nadaljevanje z 2. strani)

ampak da bo pripomoglo tudi k bodočim primerjavam med prebivalstvom, da bo prilika za kulturn, civilen in političen razvoj celega mesta, predvsem za mladino in bodoče generacije. Za tisto mesto torej, ki je imelo pomembno zgodovinsko vlogo, s svojim delavskim razredom in tržaškimi komunisti.

Tržaška stvarnost se s svojo preteklostjo in sedanostjo postavlja na pomembno mesto v zgodovini in zavzema važnost na mednarodni ravni, od zelo dolge «začasnosti» glede državne pripadnosti Trsta v povojni dobi, zaradi slovenske stvarnosti in po letu 1945 zaradi problemov istrskih beguncev. Vsi ti problemi se lahko rešijo samo s pomočjo naprednega demokratičnega razvoja.

«Tržaško vprašanje» ima v današnjem času, po odobritvi osimskih sporazumov veliko vlogo v boju za mir, v pristopanju in v razvoju mednarodnega sodelovanja. To vprašanje je danes toliko bolj aktualno zaradi lege mesta samega, med dvema državama z različnim režimom in kulturo in s prisotnostjo odprtih problemov slovenske narodnostne manjšine.

Partija tržaških komunistov nosi še danes posledice dolgoletne odsotnosti od direktnega sodelovanja s KPI. Kljub temu pa je dala in še vedno daje vsej partiji bogat prispevek prav s svojo po-

sebnostjo in bojevitostjo, ki je zakoreninjena v vrstah delavskega razreda in močno prevejana z internacionalističnim duhom.

KP v Trstu je na drugačen način doživljala težke trenutke zgodovine in mednarodnega delavskega gibanja od konca vojne do kominforma (1948), do normalizacije odnosov med SZ in Jugoslavijo (1956). Dovolj je pomisliti, da je avtonomna tržaška federacija ponovno vzpostavila stike z Zvezo komunistov Jugoslavije komaj leta 1962, ti pa se danes plodno in pozitivno razvijajo. Sami pa si želimo, da bomo s tovariši ZKJ skupaj predelali študije tega seminarja.

Smatramo tudi, da smo z našim delom pripomogli k boljšemu spoznavanju zgodovine KPI in tržaških komunistov. Prepričani smo, da smo s pregledom najtežjih trenutkov naše zgodovine veliko pridobili in da je ta obogatitev koristna ne samo tržaški federaciji ampak vsem tržačanom, Slovincem in Italijanom, čeprav so nekatere rane še odprte in se le težko o njih govori. Zato nameravamo prihodnje leto ponovno prirediti tak seminar, ki bo letošnjega še dopolnil.

Potek in metode letošnjega seminarja sta bila svojevrstna in posebna, saj se je iz uvodnih referatov razvila obširna, prav nič shematična temveč prosta razprava, polna pričevanj in živahnega sodelovanja. Razprava in primerjanje sta potekala brez vsake for-

malnosti, obratno, z veliko tehtnostjo in odgovornostjo. Vse to je dokaz razvoja tržaške partije in zrelosti italijanskih in slovenskih komunistov in je obenem prvo zagotovilo za nadaljnje delo in za doseg ciljev, ki smo si jih zastavili.

Prepričani smo, da smo s tem seminarjem pripomogli, vsaj skromno vendar konkretno, pri gradnji novega pristnega internacionalizma. Mnogim tovarišem, tako starejšim, kot manj izkušenim, je seminar pomenil ponovno odkrivanje in uveljavitev moralne in politične istovetnosti ki je z leti nekoliko obledela.

Najmlajši pa izhajajo iz tega seminarja obogateni in osveščeni preteklosti in doslednosti ter kontinuitete zgodovine partije.

V sredo, malo po trinajsti uri, je prišla vest, da je umrl rimski župan Luigi Petroselli.

Potem, ko je končal svoj poseg na zasedanju centralnega komiteja KPI, ga je obšla slabost, kmalu po prevozu v bolnišnico pa je izdihnil.

Petroselli je bil med rimskimi občani zelo priljubljen, kar dokazujejo preferenčni glasovi (133 tisoč) na občinskih volitvah ni danes, žal, dolga vrsta istih občanov, ki se mu klanjajo v zadnji pozdrav.

Cecovinijeva uprava se je še enkrat izkazala

Od 8. do 25. oktobra bo v občinski palači Costanzi velika razstava slovenskih grafikov «ljubljske šole». Prireja jo občinski muzej Revoltella. Razstava ima velik pomen, ker je prva tovrstna izmenjava in je pomemben dogodek za ves Trst, predvsem za Slovence, saj spadajo umetniki, ki bodo tu razstavljali, v sam vrh slovenske likovne umetnosti. Kljub temu pa ni šlo med pripravami brez polemik. Kot znano, je tržaški občinski odbor LpT prepovedal izdajo dvojezičnega kataloga z neutemeljenim izgovorom, da se za vse inozemske razstave v Trstu tiskajo katalogi samo v italijanščini. Poleg tega pa je občinski odbor odredil, da bodo natisnili 350 lepakov v italijanščini, samo 50 pa v slovenščini. Le-ti naj bi bili nalepljeni samo na kraški planoti.

Ta dokaz nestrpnosti in nedemokratičnosti je seveda povzročil val protestov, med drugimi so tudi slovenski dijaki višjih srednjih šol izdali protestno izjavo.

Avtonomna tržaška federacija KPI je tudi sestavila tiskovno sporočilo, v katerem je rečeno, da je postopanje Cecovinijeve uprave nesprejemljivo, tako glede prepovedi dvojezičnega kataloga, kot omejenega števila slovenskih lepakov. To je poslednji dokaz nedemokratičnosti in zatiranja pravic do uporabe lastnega jezika. «Obvezujemo se, da bomo na vsak način skušali preprečiti, tako v tem primeru, kot v bodočnosti, da se tako šovinistično stališče uveljavi» se zaključuje poročilo.

TISKOVNO SPOROČILO CGIL

Tržaška občinska uprava je še enkrat dokazala svojo diskriminacijsko zavzetost proti slovenski manjšini in svoje nasprotovanje kulturnim, gospodarskim in prijateljskim stikom z Jugoslavijo.

Ni mogoče na drugačen način tolmačiti prepovedi izdaje dvojezičnega kataloga v zvezi z razstavo slovenskih likovnih umetnikov, ki jo nameščajo v Občinskem muzeju Revoltella.

Osnovna pravila korektnosti narekujejo, tako v vseh civilnih državah kot tudi v Trstu, da se določene objave natisnejo v izviren jezik; predvsem bi se to moralo izvajati v našem mestu, kjer je del prebivalstva slovenske narodnosti.

Prav tako gre odločno odkloniti poskus, da se prisotnost slovenskega prebivalstva omeji na kraško planoto s tem, da se slovenske lepake nalepi samo izven mesta.

CGIL iz Trsta obsoja rasistično zadržanje tržaške občinske uprave, ki je proti interesom našega mesta in vabi vse občane, da se pred takimi dogodki zamislijo, da bi tako preprečili manevre, ki lahko povzročijo napetost in spore, namesto civilnega sožitja in napredka med tu živečima narodnostima.

Nova sezona Slovenskega stalnega gledališča v Trstu

KLJUB VELIKIM FINANČNIM TEŽAVAM OBETA KOLEKTIV SSG
PESTROST IN ŽIVAHNOST

Z uprizoritvijo drame Ferda Kozaka «Punčka» začena Slovensko stalno gledališče v Trstu svojo sedemintrideseto povojno sezono. Igro, ki sta ji dala dokončno podobo pisatelj sin Primož in Josip Vidmar, nam daje realističen prikaz slovenskega malomeščanstva med obema vojnama, ki sloni na korupciji, goljufiji in razoosebjanju človekovega dostojanstva.

Repertoar za sezono 1981-82 obsega v abonmaju še ta dela: Eduardo De Filippo «Dolgonoge laži», Lorca «Krvava svatba», Gogolja «Ženitev» ter še dve gostovanjski uprizoritvi novogoriškega Primorskega dramskega gledališča in Mestnega gledališča ljubljanskega. Abonenti bodo lahko gledali še glasbeno komedijo «Človek iz Manče» v uprizoritvi zagrebškega gledališča «Komedija». Izven abonamja sta na sporedu še Matjaža Kmecla «Intervju» ter igra Victorja Lanouxa «Opirrač». Kot otroška predstava je predviden «Jurček» Pavla Golie, za šole pa bo naše gledališče uprizorilo Babičovo priredbo Levstikovega «Martina Krpana» z zgovornim naslovom «Minister Gregor pa nič» ter ob 40-letnici ustrelitve Pinka Tomažiča dokumentarno gledališko lepljenko, ki jo na osnovi dokumentov in pričevanj pripravlja Ace Mermolja. Uprizoritev je torej devet, kar je na robu zmogljivosti kolektiva SSG, če pomislimo le, da ima italijansko deželno stalno gledališče v tej sezoni le eno lastno produkcijo, ves ostali spored pa odpade na gostovanja italijanskih gledališč. Še en dokaz več, da so državna merila pri dodeljevanju denarnih podpor gledališčem skrajno neustrezna, saj ne upoštevajo dejanskih posebnosti posameznih gledaliških ustanov, še zlasti pa ne narodnostne in kulturne specifičnosti Slovenskega stalnega gledališča v Trstu.

Navkljub vsem težavam pa je bila lanske sezona nadvse uspešna. Statistični podatki pripovedujejo, da je naše gledališče priredilo 251 predstav, od katerih je bilo lastnih 239: Število obiskovalcev je naraslo z 52.515 na preko 60 tisoč. Same predstave v izvedbi SSG pa si je letos ogledalo 10.600 gledalcev več kot v sezoni 1979-80.

V teh dneh poteka tudi abonmajska kampanja za pridobitev novih in za potrditev dosedanjih abonentov. V gledališču oziroma znotraj kolektiva SSG so si jo letos izmislili na dokaj izviren način. Opremili so svoj kombi s plakati in zvočniki, prekrstili so ga v «komedijanski voz» in z njim potovali po vseh vaseh in zaselkih, kjer žive Slovenci. Prišli so tudi igralci in med enim pozivom za abonma in drugim pripovedovali krajše monologe in drugo. Ponekod so imeli tudi organizirana srečanja z domačini, kjer so jim v prostorih društev obrazložili in ponudili novi repertoar.

Ob tej iniciativi tečejo seveda še druge. Prihodnji teden se bo začela tudi gledališka šola, ki jo letos odpirajo za I. in II. letnik. Vanjo so še zmeraj vabljeni vsi tisti, ki želijo na drugačen in izviren način spoznati sebe in svet, v katerem živijo, kratka ki želijo prenesti svoja občutja in nagnjenja v gledališče. Šola je zamišljena kot širok in odprt prostor, namenjen vsem, kar pa seveda ne izključuje možnosti, da bi iz nje ne izšel bodoči igralski kader Slovenskega stalnega gledališča v Trstu.

Ob konkretnih predstavah za šole bodo letos organizirali tudi tako imenovane «odprte zavese», srečanja med študenti in ustvarjalci posameznih uprizoritev. Na teh pogovorih se bodo mladi lahko pogloblje seznanili z delom, ki ga bodo kasneje gledali, vrsto informacij v zvezi s samo uprizoritvijo pa jim bodo ponudili režiser, scenograf, igralci in drugi, ki ustvarjajo uprizoritev samo.

Skratka obetaven začetek nove sezone, ki jo želi kolektiv SSG v Trstu kar najbolj pestro in živahno izvesti.

Poročilo o mladinskem srečanju na Koroškem

Pod geslom «Za mir in razorožitev» se je 12. in 13. septembra odvijalo v Šentprimozu na Koroškem srečanje mladine iz Avstrije, Italije in Slovenije, ki ga je organiziral koroški napredni list «Kladivo». Mitinga sta se udeležili tudi MO SKGZ in pokrajinska federacija ZKMI z dvema avtobusoma mladih.

Koroško srečanje je potekalo v znamenju kulturnih prireditev: poleg številnih kantavtorjev se je, med drugimi, predstavila občinstvu tudi folklorna skupina «Tine Rožanc», Koroški partizanski pevski zbor, skupina slovenskih recitatorjev iz Trsta, navdušila pa je predvsem odrska skupina «Kladivo», ki se je predstavila z agitko na temo miru. Poleg tega se je okrog vprašanj razorožitve in problemov mladine odvijala tudi javna tribuna na kateri sta neposredno sodelovali mladinski organizaciji iz (Trsta) Italije. Nameščena je bila tudi razstava. Vse to je nedvomno

služilo k širšemu medsebojnemu spoznavanju kultur različnih narodnosti. Miting sam je nadvse uspešno potekal. Kot je bilo poudarjeno na skupni seji zastopnikov ZKMI, MO SKGZ in uredništva Kladiva zadnje dni septembra v Nabrežini, ja važno predvsem to, da ni prišlo na njem do enostranskega vrednotenja mirovnega vprašanja ter do poskusov politične monopolizacije. Vse tri organizacije so izrazile svoja stališča do tega važnega vprašanja, kar predstavlja pozitivno podlago za nadaljnje sodelovanje, saj boj za mir narekuje vsem trem, da se spoznavajo in povezujejo neglede na narodno pripadnost.

Srečanje je bilo zato prvi skromen, toda potreben korak za graditev širšega mladinskega gibanja na tem teritoriju. V bodoče pa se bo povečal tudi trud, da bi se v tej smeri nadaljevalo ter zajelo čimveč političnih sil.

VI.

Tretja enciklika papeža Janeza Pavla II. (po »Redemptor hominis«, objavljeni 15. marca 1979, ki je začrtala osnovne smeri novega pontifikata, in »Dives misericordiae«, objavljene 2. decembra 1980, ki je razmišljanje o bogastvu božjega usmiljenja), »Laborem exercens« (Z delom), je prva papeška enciklika v celoti posvečena človekovemu delu. Mišljeno je bilo, da bo objavljena 15. maja letos, ob 90-letnici enciklike papeža Leona XIII. »Rerum novarum«. Prve papeške enciklike, posvečene socialnim vprašanjem (objavljene 50 let po Komunističnem manifestu, kot je pripomnil nekdo). Toda zaradi atentata na papeža Wojtyła dva dni pred obletnico se ni bilo mogoče držati prvotnega roka; enciklika pa zaradi tega ni obveljavo. Najseznadnje ne gre za dokument dnevnega značaja, marveč za »avtentično izjavo cerkvenega učiteljstva«. Enciklike sicer nimajo več obvezujočega značaja – čeravno so si mnenja med cerkvenimi komentatorji glede tega deljena – so pa še vedno najvišja interpretacija nauka Cerkve. »Laborem exercens« povzema in razvija tematiko drugih papeških enciklik, ki govore o socialni problematiki, po »Rerum novarum« še »Quadragesimo anno« Pija XI., »Mater et magistra« Janeza XXIII. in »Populorum progressio« Pavla VI. Ta – papež Montini – je posvetil poseben dokument tudi 80-letnici enciklike »Rerum novarum«. Toda ta listina z naslovom »Octogesimo adveniensi«, je bila objavljena kot pismo kardinalu Roiju in ne kot enciklika, s čimer naj bi bil Pavel VI. želel poudariti njen neobvezujoči značaj ter tako zaokrožiti vrsto enciklik, posvečenih socialnemu področju. Veljalo je, da Cerkev poslej daje vernikom na tem področju le okvirne nauke, sicer pa prepušča vesti vsakega posameznika, da se opredeljuje v skladu s svojim prepričanjem v okolju, v katerem živi.

Dostojanstvo človeka kot subjekta dela

Prav zaradi tega, ker je Karol Wojtyła problemom dela posvetil encikliko, nekateri kritični glasovi razmišljajo, da je hotel s tem poudariti njen obvezujoči značaj in institucionalni značaj Cerkve, posebej še, ker v encikliki govori o »socialni doktrini Cerkve«, oziroma o »krščanski« ali »kатоliški« socialni doktrini. Toda drugi so, nasprotno, mnenja, da se je papež dokončno odrekel težnji, da bi Cerkev ponujala nekakšen »krščanski demo družbe«.

To pa še zdaleč ni edina točka v novem papeškem dokumentu, ki si jo je mogoče razlagati na različne načine. Morda bi prav zaradi takih dvoumnosti ali, bolje rečeno, (hotenih?) nedorečenosti težko govorili o obvezujočem značaju enciklike. Zdi se, da to tudi ni bil njen osnovni namen.

Papež Wojtyła obravnava problem človekovega dela na svetovni – globalni, planetarni – ravni kot problem vsakega in vseh, kot problem vsega človeštva, ki ga tesno povezuje s kategorijama pravičnosti in mira v sodobnem svetu, kar je ena izmed

Enciklika »Laborem exercens«

Prednost človekovemu delu pred kapitalom

Tretja poslanica papeža Janeza Pavla II. »vsem ljudem dobre volje« je dokument, ki ga je mogoče razlagati na različne načine

RIM, septembra (od našega dopisnika) – Primat človekovega dela nad kapitalom, ki je v resnici sad tega dela, uveljavitev ustvarjalnega dela kot dejavnosti, s katero naj bi si človek v skladu s svetopisemskim naukom »podvrgel zemljo«, in zavračanje vseh »situacij, v katerih je človek obravnavan kot instrument proizvodnje,« situacij, ki jih je porodil kapitalizem, a jih tudi »kolektivizem« ni v celoti odpravil. To so nekatere osnovne misli iz enciklike »Laborem exercens« papeža Janeza Pavla II., ki je še vedno predmet podrobnejšega preučevanja in številnih komentarjev, tako v katoliških krogih kakor tudi zunaj njih. Več kot očitno je namreč, da ta dokument ni namenjen samo vernikom, ampak tudi »vsem ljudem dobre volje,« kot je zapisano že v podnaslovu te več kot sto strani dolge listine.

osnovnih značilnosti in tudi sodobnih obelježij enciklike »Laborem exercens«. Problem dela in vse, kar je z njim povezano, je na eni strani temeljno etično vprašanje posameznika, problem dostojanstva človeka kot subjekta dela, s katerim človek obvladuje zemljo v biblijskem smislu (»Plodita se in množita ter napolnita Zemljo; podvzita si jo in gospodujta ribam morja in pticam neba in vsme živem bitjem, ki se gibljejo na Zemlji!« Mojzes, 28–29), na drugi strani pa gre za »ključ, in verjetno za bistveni ključ vsega socialnega vprašanja.«

Delo je torej za človeka in ne človek za delo. Kapitalizem je sprejvel ta pravični red stvari: »Človek je obravnavan kot in-

strument proizvodnje, medtem ko bi moral biti – on sam, neodvisno od dela, ki ga opravlja – njen subjekt, njen resnični ustvarjalec«. Toda »treba je priznati, da se zmeta primitivnega kapitalizma lahko ponavlja povsod, kjer je človek obravnavan... kot instrument in ne v skladu z resničnim dostojanstvom njegovega dela, kot subjekt in ustvarjalec, se pravi; kot resnični smoter vsega proizvodnega procesa«.

»Poljske« poteze dokumenta

Papeževa enciklika z razumevanjem obravnava nastanek delavskega gibanja v

minulem stoletju, priznava upravičenost delavskega upora kot »reakcije proti degradaciji človeka kot subjekta« in govori o potrebi po »vedno novih gibanjih solidarnosti ljudi dela in solidarnosti z ljudmi dela«. Ne samo zaradi besede »solidarnost«, tudi zaradi vsebine se tu utrne asociacija na poljske dogodke, asociacija, ki je, kot bomo videli pozneje, docelr upravičena. Čeravno ni v encikliki nikjer omejena ne Poljska ne kaka druga država, je očitno, da je mogoče dati celotnemu dokumentu tudi »poljsko tolmačenje«.

Janez Pavel II. jasno postavlja načelo prednosti dela pred kapitalom in kritično opredeljuje odnos Cerkve do pojma lastnine. Cerkev sicer priznava tudi zasebno lastnino proizvodnih sredstev in se v tem »radikalno« razlikuje od programa »kolektivizma«, po drugi strani pa se razlikuje tudi od »programa kapitalizma«, pri čemer se razlika nanaša tudi na »pojmovanje same pravice do lastnine«: pravica do zasebne lastnine je podrejena pravici do skupne uporabe, univerzalni namembnosti dobrin.

A čeravno enciklika postavlja delo pred kapital, zavrača razredni boj in dialektični materializem ter ocenjuje, da je »moralno upravičen tisti sistem dela, ki v svoji zasnovi presega nerazrešljivo protislovje (antinomijo) med delom in kapitalom«. Cerkev na eni strani zavrača »togi kapitalizem«, na drugi pa prav tako »aprioristično odpravo zasebne lastnine nad proizvodnimi sredstvi«, češ, v tem primeru ta sredstva pogosto pridejo samo pod nadzor druge skupine ljudi, ki sicer niso lastniki, vendar absolutno razpolagajo s sredstvi za proizvodnjo in včasih pri tem teptajo tudi temeljne človekove pravice. Aluzija na Poljsko in na dežele realnega socializma je ponovno očitna.

Toda to ne pomeni, da Cerkev absolutno izključuje socialistično opcijo. Nasprotno, »podružbljanje« sredstev za proizvodnjo v določenih pogojih ni izključeno, toda odprava zasebne lastnine sama po sebi tega še ne zagotavlja. Cerkev se zavzema za »solastništvo sredstev za delo, za sodelovanje delavcev pri upravljanju in ali dobičku podjetij, za tako imenovano delavsko delničarstvo in podobno.«

»Poljsko obarvanost« nove enciklike razkriva tudi obširno poglavje o sindikatih, ki po cerkvenem nauku niso izraz razrednega boja, temveč »izraz boja za socialno pravičnost«. Zahteve sindikatov se ne smejo sprevreči v »egoizem« določene skupine ali razreda, toda na drugi strani katoliška socialna doktrina meni, da morajo imeti delavci pravico do stavke, ki pa ostaja slej ko prej skrajno sredstvo, ki ga ne gre zlorabljati, še zlasti ne za »politične igre«.

SODELUJTE V DELU

Ocene od »visoke aktualnosti« do »zastarelosti«

Ta solidarnost s poljskimi ljudmi dela pa je le en vidik papeževe enciklike, ki je v razlage in nove poudarke. Vsekakor je načelno, da se poskuša nova enciklika ogniti konfliktu z ideologijami in sistemi in ocenjevati socialno problematiko na globalni ravni, kakor tudi to, da jo povezuje s problemi svetovnega miru. Že po prvih odmevih se vidi, da si utegne Janez Pavel II. prav zaradi tega pridobiti marsikatero ne povsem naravnega zaveznika.

»Idilično zlitje lastnine in dela«?

Italiji doslej doživela najrazličnejše ocene, od tistih, ki vidijo v njej dokument kar največje in najbolj aktualne vrednosti, do tistih, ki cikajo na devetdeset let staro okrožnico o »novinah« in trdijo, da bi se ta enciklika v resnici morala imenovati »Rerum vecchiarum«. Ta raznolikost komentarjev ne sme presenečati, ne toliko – ali sploh ne – zaradi različne politične usmerjenosti ocenjevalcem, marveč zaradi tega, ker se nam enciklika kaže v drugačni luči, če jo ocenjujemo glede na dejansko stanje ali glede na dosedanje cerkvene nauke, oziroma če jo gledamo zgolj kot sociale ali pa tudi kot političen dokument. Glede na današnje stanje na področju človekovega dela je »Laborem exercens« precej zastarel dokument, ki obravnava vprašanje dela, kakor da industrijska družba še ne bi bila dozorela, kot piše eden izmed kritikov. V visoko razvitih industrijskih družbah so medtem postali aktualni mnogi drugi problemi, ki jih enciklika ne obravnava – odtujenost, vprašanje smisla dela itd; medtem ko tistemu delu sveta, kjer so vprašanja, o katerih papež največ govori, še zelo pereča, enciklika posveča sorazmerno malo prostora.

Če pa ocenjujemo encikliko glede na dosedanje socialni nauk Cerkve, lahko ugotovimo, da sicer ne prinaša nobenih bistvenih novosti, kot ugotavljajo mnogi kritiki, vendar pa vsebuje nekatere temeljitejš

Cerkev zdaj tudi povsem jasno označuje jedro kapitalizma kot tisto, ki je »prevrglo pravični red stvari«, na drugi strani pa ne izključuje določene socializacije družbe. Toda obenem zavrača tudi razredni boj, dialektični materializem in socializem v taki obliki, v kakršni je uresničen v državah vzhodne Evrope in tam, kjer jih posnemajo. »Cerkev je danes bolj oddaljena od kapitalizma kot od marksističnega kolektivizma«, je ob encikliki izjavil vplivni urednik katoliške revije »Civiltà Cattolica« jezuit Bartolomeo Sorge. S kapitalizmom je v nasprotju »že glede samega načina obrambe pravice do lastnine«.

Slednje je iz enciklike jasno razvidno, glede na osnovno oceno pa bi se samo na osnovi enciklike težko strinjali. Janez Pavel II. sicer obsoja »primitivni« ali »togi

kapitalizem«, trdi tudi, da neokapitalizem – ravno tako kot kolektivizem – še vedno obravnava človekovo delo kot blago, vendar pa zavrača nasprotje med delom in kapitalom, govori sicer o konfliktih in napetostih, vendar jim priznava legitimnost le izjemoma in v omejeni obliki, kot rešitev pa ponuja solastništvo, delavske delnice, soodločanje ipd.

Rekli bi, da se papež giblje na terenu krščanskega socializma, na terenu, ki ga danes v glavnem pokriva zahodnoevropska socialna demokracija, in rekli bi, da je zato italijanska socialistična stranka (PSI) njegovo encikliko uradno ugodno ocenila. Italijanski komunisti vidijo v encikliki iskanje »tretje poti«, zavračanje kapitalizma in že uresničene socializma. »Enciklika se včasih oddaljuje, drugič pa spet približuje in celo prepleta z našim lastnim razmišljanjem«, komentira glavni urednik »Unità« in kandidat za člana sekretariata partije Alfredo Reichlin. »Zdaj, v luči enciklike, se nam zdi še bolj paradoksalno, da del leveice noče niti razmišljati o možnosti socializma, in prepušča drugim, ki niso socialisti, da začenjajo obtoževati bedastost in neutemeljenost kulture (ali mode) neokonservativizma, po katerem bi zadostovalo malo več političnega avtoritativizma in malo bolj proste roke za kapital, da bi razrešili probleme, ki se imenujejo kriza industrijskih družb, odnos Sever-Jug, energija, naravna bogastva...«

Razume se, da encikliko zelo ugodno ocenjuje tudi krščanska demokracija, oziroma praktično vse italijanske stranke: vsaka pač poudarja tiste vidike, ki jim ustrezajo. Bolj kritični so tisti, ki ocenjujejo encikliko po vsebini in ne po političnih interesih. Značilno je, da je najbolj kritična nekomunistična, laična in katoliška levica. Socialist Federico Manicini, strokovnjak za delovno pravo, pravi, da »papež hoče, da se odpovemo tudi najbolj asepticnemu socialnemu konfliktu«. Zgodovinar Valerio Castronovo misli, da enciklika »v bistvu potrjuje socialno doktrino Cerkve, solidarnostno, medrazredno in neokorporativistično, kakršna se je v osnovnih črtah izoblikovala konec prejšnjega stoletja«. Duhovnik in politolog Gianni Baget-Bozzo pa trdi, da papež govori o »idiličnem zlitju lastnine in dela« in da se torej v nekem smislu zavzema za korporativistični mit.

Enciklika ni nevtralen dokument

Vsi seveda kritizirajo tisti del enciklike, ki govori o ženski in njenem delu, kajti Karol Wojtyła je žensko poslal preprosto domov, k ognjišču in zibelki. V tem delu je udarila na površje tista togost, ki se sicer pokaže pri Janezu Pavlu II, kadar govori o čisto verskih ali moralnih vprašanjih (nazadnje o abortusu v Italiji) in ki je sicer v tej encikliki ni čutiti.

ZANIMIVOSTI

NEKAJ BESED O KARPOVU

Prejšnji teden je večji del italijanskega tiska posvetil veliko naslovov in besed Karpovu in Korčnoju, šahistoma svetovne slave, ki sta se pomerila v Meranu. Kot je že v navadi, so pomen svetovnega prvenstva potisnili malo bolj v ozadje, govorili so največjo »zapostavljenem« disidentu Korčnoju, ki živi v Švici, njegova družina pa je ostala v SZ. Nekateri časnikarji so o njem govorili solzavo, drugi so si na njegov račun dovolili marsikatero puščico, vsi pa so osnutke povzemali iz sovjetske tiska. Tudi med obema »zvezdnikoma« niso odnosi kdove kako športni, še manj pa prijateljski, tako da vsaj v tem primeru ne pride v poštev De Coubertainovo geslo: važno je sodelovati.

Anatolij Karpov je vsekakor velika osebnost. Rodil se je 23. maja 1951 v Zlatustu, železarskem središču v Uralih. Prvič se je srečal s šahom, ko mu je bilo komaj štiri leta, kajti tudi njegov oče je ljubil to igro. Z osmimi leti je postal član

druge kategorije šahistov, s petnajstim letom pa je dobil naslov učitelja.

Od tedaj je Karpov igral šah povsod in z vsemi, dokler ni o njegovi neverjetni sposobnosti zvedel Mihajil Botvinnik, bivši svetovni prvak. Le-ta mu je predlagal, naj se včlani v njegovo društvo »Trud«. Lekcije so običajno potekale kar po pošti, enkrat na leto pa so se člani srečali v Moskvi, kjer so polagali izpite.

O Karpovu, kot morebitnemu prvaku, se je prvič govorilo leta 1969, ko si je prisvojil naslov svetovnega prvaka mladincev. Naslednje leto je postal veliki mojster in vse zmage, ki si jih je od tedaj nabral, bi lahko napolnile zajetno knjigo. Karpov je s svojim uspehom vsestransko opozarjal nase, nihče pa ni mislil, da bodo njegovi uspehi tako kmalu pripeljali do svetovnega naslova. Bilo je leta 1975. Verjetno se marsikateri ljubitelj te igre spominja afere, ki so jo leta 1973 sprožili okrog Karpova, Fischerja in Korčnoja. Takrat je Karpov premagal

Korčnoja, Fischer pa je igro odpovedal, tako da so novinarji obveščali o vsemogočem političnem spletkarjenju v korist tega ali onega mojstra.

Znane so tudi Karpove simultane partije: pomeril se je z diplomati OZN, z delavci, kozmonavti in ženskimi skupinami. Zanimivo je, da če je v mešani skupini ena sama ženska, ji prepusti izenačenje. Zgodilo pa se je, da je bilo v večji skupini osem žensk, izenačenje pa je dovolil samo štirim. Med raznimi nastopi Karpov trenira, oziroma smuča, plava in se bavi z ribolovom.

Leta 1978 je Karpov igral s Korčnojem v Baguiu v Filipinah. Srečanje je bilo zelo težko. Ko je že prevladoval s 3:0 ga je Korčnoj dosegel, napetost pa je trajala vse do zadnjega, ko je Karpov napel vse sile in zmagal s 5:2. Tega »dvoboja« se Karpov ne spominja rad. Napetost in sovražnost, ki je napolnila ozračje, je veliko vplivala na igro obeh mojstrov. O tem je napisal tudi uspešnico »V daljnem Baguiu«, kjer opisuje nesmiselno politično spletkarjenje ki ga razni novinarji ustvarijo vselej, ko se na svetovnem prizorišču pojavijo sovjetski vrhunski športniki. Dovolj je, da se spomnimo olimpijskih iger v Moskvi...

Mario Lizzero - Andrea na govorniškem odru (Trebče, 27. septembra)

PRISPEVKI

Ob poravnavi naročnine so prispevali:
Karlo Knez, Devin, 4.000 lir
Anton Pecikar, Devin, 4.000 lir
Nada Lasič, Sesljan, 4.000 lir
Leopold Gruden, Nabrežina, 4.000 lir

Usoda je iz naših krogov iztrgala še enega zavednega tovariša, našega naročnika in bivšega borca STANISLAVA PETAROSA iz Boršta.

Celica KPI Boršt - Zabražec izreka svojcem občuteno sožalje. Pridružuje se tudi DELO.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor ALBIN ŠKERK
Ureja uredniški odbor
Odgovarja FERDI ZIDAR
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipo/lito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst

Mnogi menijo, da je Cerkev s to encikliko opustila ekvidistanco med kapitalizmom in komunizmom in dokončno pripisala izvorni greh kapitalizmu. Toda kam se usmerja? K socializmu ali h korporativizmu? Ali kam drugam? »Tretja pot« je še nejasna, zdi se, da papež tudi ni hotel - najbrž pa tudi ni mogel - dati vernikom kaj več kot splošno smer razmišljanja. Politically gledano to pomeni, da je enciklika plastičen dokument, ki omogoča vernikom in lokalnim cerkvam, da se prilagajajo razmeram »na terenu«. Toda ali je torej »Laborem exercens« nevtralen dokument? To bi bilo v nasprotju z značajem Karola Wojtyły in z njegovo politikó v Cerkvi. Enciklika prav zaradi svoje elastičnosti omogoča zelo različno branje in torej odpira vrata ne samo prilagajanju obstoječi stvarnosti, ampak tudi kritičnemu odnosu do nje, posebej še ponekod, kjer je bil Janez Pavel II. v svojih stališčih zelo konkreten.

Gotovo je torej, da bo najnovejši papeški dokument marsikje močno odmeval in pustil globoke sledove. Kakšne, to pa bo odvisno od tolmačenja tega dokumenta v soočenju s konkretno družbeno stvarnostjo. Gotovo pa je, da bo enciklika bolj odmevala na svetovnem Severu - na Zahodu in Vzhodu - kakor pa na svetovnem Jugu, ne le zato, ker je na severni polobli več kristjanov, ampak predvsem zato, ker je enciklika kljub papeževim prizadevanjem, da bi obravnaval problematiko na svetovni ravni, vendarle zakoreninjena v stvarnosti razvitega sveta. Poljski papež, soočen na eni strani z »realnim socializmom«, na drugi pa s problemi visokó razvitih zahodnih družb, ni mogel iz svoje kože.

Andrej Novak

DELO - Ljubljana